

Κριτικά σημειώματα

Αντώνιος ΚΑΡΒΟΥΝΗΣ: *An Analysis of the Labour Party's Discourse on Europe, 1961-2000: A Matter of National Identity*. 388 σελ. Πανεπιστήμιο Newcastle, Department of Politics. Μάρτιος 2002, Επιβλέποντες: Tim. S. Gray, Kate Manzo.

Τα τελευταία χρόνια η ενασχόληση των θεωρητικών και των ιστορικών του Βρετανικού Εργατικού Κόμματος με την ερμηνεία της ευρωπαϊκής πολιτικής του, έχει περιορισθεί στα ζητήματα του εσωκομματικού και του δικομματικού ανταγωνισμού αποσιωπώντας το θεμελιώδες θέμα της εθνικής ταυτότητας. Σε αντίθεση με αντίστοιχες εργασίες για το Συντηρητικό Κόμμα, οι μελετητές της βασικότερης κομματικής έκφρασης της Βρετανικής Αριστεράς αγνόησαν τις επιπτώσεις της εκάστοτε πρόσληψης της Βρετανικότητας (Britishness) επί της ευρωπαϊκής πολιτικής στο δεύτερο ήμισυ του 20ού αιώνα.

Σε αυτό το πλαίσιο, η Διατριβή αυτή επιχειρεί να αναδείξει τις διαφορετικές εθνικές αφηγήσεις, οι οποίες αναδύθηκαν από τον πολιτικό λόγο των Εργατικών στην διάρκεια των συζητήσεων για το ευρωπαϊκό ζήτημα από το 1962 μέχρι σήμερα. Οι συζητήσεις για την ευρωπαϊκή πολιτική του Κόμματος αφορούσαν ουσιαστικά στον προσδιορισμό της ταυτότητας της στερημένης από την αυτοκρατορική αίγλη Βρετανίας στο μεταπολεμικό παγκόσμιο σκηνικό. Η κρινόμενη Μελέτη, σε αντίθεση με σημαντικό τμήμα της βιβλιογραφίας, υποστηρίζει, ότι οι εθνικές αφηγήσεις, που παραδοσιακά εθεωρείτο, ότι απασχολούσαν το Συντηρητικό κόμμα ήταν και εξακολουθούν να είναι στοιχεία του ευρωπαϊκού λόγου των Βρετανών Σοσιαλιστών.

Πιο συγκεκριμένα, εξετάζοντας τους βασικούς σταθμούς της πολιτικής του Κόμματος (1962: αρνητική στάση των Εργατικών του Gaitskell στην πρώτη αίτηση ένταξης της χώρας στην Κοινή Αγορά από την Συντηρητική Κυβέρνηση του Macmillan, 1967: δεύτερη αίτηση ένταξης από την Εργατική Κυβέρνηση του Wilson, 1972: άρνηση των Εργατικών να στηρίξουν την τρίτη αίτηση που υπέβαλε η Κυβέρνηση του Συντηρητικού Heath, 1975: θετική στροφή της Εργατικής Κυβέρνησης του Wilson στην διάρκεια του δημοψηφίσματος για την παραμονή της χώρας στην Κοινότητα, 1980-83: οι Εργατικοί του Foot, από τους οποίους απεχώρησαν οι Ευρωπαϊστές τάσσονται υπέρ της εγκατάλειψης της ΕΚ, 1997-2000: φιλευρωπαϊκή πολιτική της Κυβέρνησης των Νέων Εργατικών του Blair) γίνεται ανάλυση των τριών βασικών αφηγήσεων της Βρετανικότητας: της χωρικής, της πολιτιστικής και της χρονικής. Βασική παράμετρος σε κάθε μια από αυτές είναι η έννοια της ετερότητας, η οποία ανάγεται σε φυλετική διαφορά.

Στο Κεφάλαιο Β' όπου γίνεται μία ευσύννοπτη επισκόπηση των θεωριών περί εθνικισμού υποστηρίζεται, ότι η κατασκευή της εθνικής ταυτότητας είναι αδιαχώριστη από την έννοια του «Άλλου», του «ξένου», της διαφορετικής «φυλής», «Φυλή» και «έθνος» μοιράζονται κοινή εννοιολογική, ιστορική και κοινωνική ιστορία. Η «φυλή» (race) ως «γένος» (lineage), ως «τύπος» (type) και ως «είδος» (subspecies) έχει κοινά σημεία με την εθνικιστική πρόσληψη του χώρου, του πολιτισμού και του χρόνου. Πριν την ανάδυση του επιστημονικού ρατσισμού του 19ου αιώνα η «φυλή» χρησιμοποιούνταν εναλλάξ με την έννοια του πολιτισμού και της κουλτούρας. Δεν αποτελεί γι' αυτό έκπληξη το γεγονός, ότι ο ρατσισμός απέκτησε μία περισσότερο πολιτιστική, παρά βιολογική νοηματοδότηση από το δεύτερο ήμισυ του 20ού αιώνα και αργότερα. Αυτό συνέπεσε με την περίοδο της αυτοαποικιοποίησης στη διάρκεια της οποίας αναβίωσε ο πολιτιστικός ρατσισμός ή νεο-ρατσισμός (new racism), όπου οι εννοιολογικοί δεσμοί μεταξύ «φυλής» και «έθνους» έγιναν πιο ευδιάκριτοι. Ο ρατσισμός, όπως και ο εθνικισμός, λειτουργεί κατασκευάζοντας συμβολικά σύνορα μεταξύ φυ-

λετικώς αντιμαχόμενων κατηγοριών πληθυσμού. «φυσικοποιώντας» τη διαφορά μεταξύ του «ανήκειν» και του «αλλότριου». Ήδη, από τα πρώτα στάδια της ευρωπαϊκής συζήτησης το Βρετανικό έθνος και ο «ξένος» αποτελούσαν αλληλένδετες, αλληλοεξαρτώμενες και αδιαχώριστες έννοιες στις εθνικές αφηγήσεις των Εργατικών.

Σε επίπεδο χωρικής αφήγησης, η οποία αναλύεται στα Κεφάλαια Γ'-Ε' παρατηρούμε, ό-τι, πρώτον, η ιμπεριαλιστική διάσταση της ευρωπαϊκής πολιτικής των Gaitskell, Wilson, Callaghan, Foot, αλλά και Blair (η Βρετανία μαζί είτε με τις αγγλόφωνες χώρες της Κοινο-πολιτείας, είτε με τον Ατλαντικό σύμμαχο) φαίνεται να αποτελούσε και να εξακολουθεί να αποτελεί ένδειξη ισχύος μίας ασθμαίνουσας παγκόσμιας δύναμης, η οποία με αρκετή δόση αυταρέσκιας και υπεροψίας συνεχίζει να μην θεωρεί τον εαυτό της ισότιμο εταίρο προς τα άλλα μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης· αντίθετα, οι μετανάστες από την νέα, Μαύρη Κοινο-πολιτεία αντιπροσώπευαν την παρακμή του Βρετανικού έθνους και έπρεπε να αποκλει-στούν από τον εθνικό κοινωνικό σχηματισμό, εξ ου και οι περιοριστικές μεταναστευτικές πολιτικές των δεκαετιών του '60 και '70. Κατά δεύτερο λόγο, η εσωστρεφής μικροαγγλική (Little Englanderism) διάσταση του χώρου (η Βρετανία εκτός ΕΚ) όπως αντικατοπτριζό-ταν από την απομονωτική πολιτική της δεκαετίας του '70 και των πρώτων ετών της δεκαε-τίας του '80, έβλεπε τους εργάτες από τις κοινοτικές χώρες ως «εσωτερικό εχθρό», που επι-βουλεύεται τους καρπούς ενός κράτους πρόνοιας. Η δε σύγχρονη ευρωπαϊκή χωρική διά-σταση της Βρετανικότητας (η Βρετανία μέλος της ΕΕ) των Νεοεργατικών δεν παύει ομοίως να υψώνει συμβολικά τείχη για τους πρόσφυγες, τους οικονομικούς μετανάστες και τους πληθυσμούς εκτός ΕΕ, που ζητούν άσυλο. Η νομοθεσία περί ασύλου των Straw και Blunkett είναι εναρμονισμένη με αυτήν την οπτική της εθνικής ταυτότητας.

Ακολούθως, σε επίπεδο πολιτιστικής αφήγησης (Κεφάλαια ΣΤ'-Η'), ο Προτεσταντι-σμός, το Κοινοβούλιο, και οι λεγόμενες αιώνιες αξίες αντιπαρατίθενται στην Καθολική Ευ-ρώπη, σε καθεστώτα με αντιδημοκρατικές πρακτικές, καθιστώντας αδύνατη την ενσωμά-τωση στο εθνικό σώμα εκείνων, οι οποίοι προέρχονταν από τα συγκεκριμένα έθνη και, κα-τά συνέπεια, έφεραν αλλότρια εθνικά χαρακτηριστικά.

Η χρονική αφήγηση του έθνους (Κεφάλαια Θ'-Ι') αναδεικνύει τις «επιλεκτικές» μνήμες του πολέμου διαχωρίζοντας εκείνους τους πληθυσμούς, οι οποίοι έδωσαν μάχες στο πλευ-ρό των Βρετανών υπερασπιζόμενοι τα δημοκρατικά ιδανικά στη διάρκεια του Β' Παγκό-σμιου Πόλεμου από εκείνους, οι οποίοι είτε «δεν ήταν εκεί», είτε βρισκονταν στο αντίπαλο στρατόπεδο. Παράλληλα, η δαρβινιστικά οριζόμενη ηθική αποστολή των Βρετανών για την ανάπτυξη των λιγότερο οικονομικά και πολιτικά αναπτυγμένων χωρών του κόσμου, ταξι-νομεί έθνη και πληθυσμούς σε μία προοδευτική/χρονική αναπτυξιακή κλίμακα στην οποία η Βρετανία κατέχει την πρώτη θέση. Εδώ, μνήμες και πρακτικές της αυτοκρατορίας «ανα-βιώνουν» και «κατασκευάζουν» ένα Βρετανικό έθνος το οποίο συνεχίζει να ποδηγετεί την ευρωπαϊκή και παγκόσμια ανάπτυξη μέχρι και σήμερα.

Τέλος, αν και στους κόλπους των Νέων Εργατικών η Βρετανία δεν ορίζεται σε σχέση με τους Μαύρους Πληθυσμούς της Νέας Κοινοπολιτείας και τους Καθολικούς Ευρωπαίους, μία σύνθεση της πολύπλοκης φύσης των στοιχείων της Βρετανικότητας των Βρετανών Σο-σιαλιστών (Κεφάλαιο ΙΑ'), που αναδείχθηκαν στη διάρκεια της συζήτησης επί του ευρω-παϊκού ζητήματος, μας επιτρέπει μία ανάγνωση του Βρετανικού έθνους, το οποίο, είτε ως μέρος μίας καθαρά αγγλοσαξονικής και ατλαντικής συμμαχίας, είτε περιοριζόμενο στα στε-νά του Καλέ, είτε, τέλος, ως μέρος της ευρωπαϊκής οικογένειας θα συνεχίζει να υφίσταται προσδιοριζόμενο από τον χωρικά, πολιτιστικά και χρονικά «Άλλο».